

Posudek vedoucího na bakalářskou práci Josefa Kotta *Role konspiračních teorií v demokracii*

Tématem předložené práce je nebezpečí konspiračních teorií pro demokracii, které je studováno především na příkladu konspirace o volebních podvodech v USA při posledních prezidentských volbách. Struktura práce je logická. Autor identifikuje konspirační teorie jako formy manipulace, a proto se nejdříve věnuje samotnému konceptu manipulace především, jak jej vyložil Robert E. Goodin. Autor nejenomže načrtává Goodinův pojem manipulace, ale zároveň popisuje Goodinovu typologii manipulačních praktik a třídí je podle jejich závažnosti.

Následující kapitola je věnována samotnému konceptu konspirace a konspiračních teorií, autor se věnuje nejenom standardnímu výkladu povahy konspirací (Cassam), ale věnuje i pozornost konspiracím nového typu (tj. bez předkládání důkazů), jak ji popsali Russel Muirhead a Nancy Rosenblum.

V navazující kapitole autor popisuje diskurs o a jednání Donalda Trumpa v souvislosti s jeho tvrzeními o zmanipulovaných volbách a útoku na Kapitol. Zde dochází k závěru, že se jedná jak o manipulaci, tak konspiraci nového typu. V závěrečné analýze však poukazuje na jistý problém Goodinova pojetí konspirace, neboť ve studovaném případě se mělo jednat především o strategii lhaní, která podle Goodina je ze své podstaty v demokratických společnostech neúspěšná, neboť lež je snadno konfrontována s pravdou, a tak vyvrácena. Podle Goodina by tedy uvedená konspirace a manipulace neměly být závažné, neboť se u nich předpokládá pouze krátké trvání, což – jak poukazuje autor – se nenaplnilo. Autor tak dochází k závěru, že Goodinovu teorii je potřeba modernizovat, „aby platila ve světě sociálních médií a zvýšené společenské polarizace.“ (s. 38)

Práci – i přes občas poněkud krkolomný způsob vyjadřování autora – považuji za zdařilou. Níže uvádím několik bodů, které by měly sloužit nejenom jako polemika s danou prací, ale také jako podnět pro autora další případné rozvíjení tématu.

1. Není zřejmé, že každá konspirace je manipulací. V daném případě autor dokázal, že daná konspirace je manipulací. Otázkou však zůstává, zda manipulace je vhodným konceptuální nástrojem i pro studium jiných konspiračních teorií.
2. Autor tvrdí, že Goodin není v současnosti aplikovatelný kvůli proměně sociálních podmínek, a především vzniku sociálních sítí. Autor se odvolává na sociální bubliny, které sítě mají vytvářet, což má vést k tomu, že „(k)ontakt s jinými informacemi, než těmi přijatými svou skupinou je ...do jisté míry omezen.“ Tento přístup je problematický ze (minimálně) ze dvou důvodů. Prvním z nich je to, že autor pracuje předpokládá poněkud zjednodušené pojetí působení sociálních sítí. Někteří badatelé totiž poukazují na to, že fenomén sociálních bublin se přeceňuje, neboť i před sociálními sítěmi se lidé pohybovali v bublinách (rodina, práce, oblíbená hospoda atd.) a zároveň podle některých je dnes člověk na sítích vystaven většímu počtu různých názorů, než byl před sítěmi.
3. Za druhé, toto užití sítí jako *deus ex machina*, který zajistí potřebný závěr analýzy, brání položit si otázku po tom, zda Goodinův pojem manipulace není problematický sám o sobě, zda například nepracuje s určitými předpoklady, které jsou při bližším zkoumání neudržitelné. Je například možné se ptát, zda je nutné, aby všechny manipulace splňovaly podmínky toho, že jsou zároveň *deceptive* a *against the putative will of its object*. Není například reklama formou manipulace, která není *deceptive*. (Např. všichni víme, že cílem reklamy je přimět nás koupit si nějaký předmět nebo službu, nebo, jinými slovy, víme, že nás manipuluje, abychom si danou věc, službu koupili, a přesto je funkční.)

Předloženou práci i přes předcházející komentáře doporučuji k obhajobě a navrhuji ohodnotit jí jako **výbornou**.

V Praze 1. srpna 2023.

Mgr. Jan Bíba, Ph.D.